

Opinnäytetyö (AMK)

Myyntityön koulutusohjelma

2019

Pauliina Kannisto

PANKKISÄÄNTELYN VAIKUTUS RISKIENHALLINTAAN JA KANNATTAVUUTEEN

Pauliina Kannisto

PANKKISÄÄNTELYN VAIKUTUS RISKIENHALLINTAAN JA KANNATTAVUUTEEN

Tämän opinnäytteen ensisijaisena tavoitteena oli selvittää, millä tavoin pankkisektorin sääntely vaikuttaa pankkien riskienhallintaan ja erityisesti kannattavuuteen. Opinnäytetyössä tutkittiin myös sääntelyn historiaa ja muutoksia sääntelyn alkamisesta aina nykypäivään asti. Kansainvälisiä pankkisääntelykokonaisuuksia on kaikkiaan kolme, ja opinnäytteessä käsiteltiin kunkin sääntelykokonaisuuden pääperiaatteet. Aihetta lähestyttiin kuitenkin erityisesti tällä hetkellä voimassa olevan sääntelykehikon, Basel III:n, näkökulmasta. Aihetta haluttiin tutkia sen ajankohtaisuuden vuoksi, sillä Basel III:n viimeisimmät muutokset on tuotu kansalliseen lainsäädäntöön tänä vuonna.

Sääntelyyn tutustumisen jälkeen tavoitteena oli selvittää pankkien riskienhallinnan alueita, joista eniten keskityttiin luottoriskiiin, joka on pankkisektorilla toimivien yritysten merkittävin riski. Riskienhallintaa lähestyttiin myös sääntelyn näkökulmasta. Tutkielmassa pohdittiin sääntelyn asettamia vaatimuksia muun muassa riskienhallinnan välineisiin, seurantaan ja analysointiin.

Seuraavassa luvussa selvitettiin pankkisektorin kannattavuuden eri muuttujia, kuten korkopoliittikkaa ja toteutuneita luottoriskejä. Sen jälkeen tutkielmassa siirryttiin case-osuuteen, jonka tarkoituksena oli selvittää, pitäisikö suuria ja pieniä pankkeja säännellä eri tavalla. Case-osuudessa menetelmänä käytettiin kahden eri kokoisen pankkiryhmän taseiden vertailua etenkin talletuspakojen näkökulmasta. Osuudessa pohdittiin myös sääntelyn kasvaneiden vaatimusten vaikutuksia pienten pankkien tulevaisuuteen.

Opinnäytetyö selvitti kattavasti pankkisektorin sääntelyn eri vaiheita, tarkoitusta ja vaikutuksia, joten sitä voi käyttää hyödyksi opetustarkoituksessa.

ASIASANAT:

Basel, sääntely, vakavaraisuus, maksuvalmius, riskienhallinta, riski, pankki

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Professional Sales

Autumn 2019 | 35 pages

Pauliina Kannisto

BANK REGULATIONS EFFECTS ON RISK MANAGEMENT AND PROFITABILITY

The primary objective of this thesis was to study how the regulation of the banking sector affects bank's risk management and profitability, in particular. The thesis also examined the history of regulation and the changes it has had from the beginning to the present day. There are total of three international banking regulatory entities, and this thesis addresses the main principles of each regulatory entity. However, the issue was approached in particular from the perspective of the current regulatory framework, Basel III. The issue was studied because of its topicality, as the most recent changes to Basel III were introduced into national law this year.

After studying regulation, the aim was to identify different areas of risk management. This section focused most on credit risk, which is the most significant risk companies in the banking sector face. Risk management was also approached from a regulatory perspective. The study considered regulatory requirements for risk management tool, risk monitoring and analysis, among other things.

The following sections explored the various variables of the banking sector's profitability, such as interest rate policy and realized credit risk. The thesis then moved on to the case study, which sought to determine whether large and small banks should be regulated differently. The used method was to compare the balance sheets of two bank groups of different sizes, particularly from the perspective of bank runs. The section also looked at the impact of increased regulatory requirements on the future of small banks.

The thesis comprehensively explored the different stages, purpose and effect of bank regulation, so it can be well used for educational purposes.

KEYWORDS:

Basel, regulation, capital adequacy, capital requirement, risk management, risk, bank

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PANKKISEKTORIN SÄÄNTELY	8
2.1 Sääntelyn historiaa	8
2.2 Basel I: Ensimmäinen kansainvälinen sääntelypaketti	9
2.3 Basel II: Kohti itsenäisempää sääntelyä	10
2.4 Basel III: Vakavaraisuussääntelystä maksuvalmiussääntelyyn	11
2.4.1 Pankkien kriisinsietokyvyn parantaminen	12
2.4.2 Järjestelmäriskin pienentäminen	13
2.5 Pankkisääntelyn seuraavat askeleet	14
3 RISKIENHALLINTA JA SEN MUODOT	16
3.1 Riskit	16
3.2 Luottoriski	17
3.2.1 Luottoriskistrategia ja menettelytavat	18
3.2.2 Luottoriskien hallinnan organisointi ja vastuut	19
3.2.3 Luotonmyöntämisessä noudatettavat periaatteet ja luotonmyöntöprosessi	20
3.2.4 Luottoriskin mittaaminen ja valvonta	20
3.3 Operatiivinen riski	21
3.3.1 Prosessit	23
3.3.2 Oikeudellinen riski	23
3.3.3 Henkilöstö	24
3.4 Markkinariski	24
3.4.1 Markkinariskien tunnistaminen ja mittaaminen	25
3.4.2 Markkinariskin rajoittaminen ja seuranta	26
3.5 Likviditeettiriski	26
4 KANNATTAVUUS	28
4.1 Pankkien kannattavuuden merkitys	28
4.2 Korkopolitiikka	29
4.3 Järjestämättömät saamiset	30
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
5.1 Taseiden vertailu	32
5.2 Pienten pankkien tulevaisuus	34

LÄHTEET	36
----------------	-----------

KAAVAT

Kaava 1. Basel I:n vakavaraisuusvaatimus.	9
Kaava 2. Basel II:n vakavaraisuusvaatimus.	11

KUVIOT

Kuvio 1. Omien varojen vähimmäismäärät Basel II:ssa ja Basel III:ssa.	14
Kuvio 2. Pankkien riskipainotetut erät.	17
Kuvio 3. Korkokatteen muutos verrattuna aikaisempaan vuoteen.	30
Kuvio 4. Järjestämättömien luottojen osuus Suomen pankkisektorin taseesta.	31
Kuvio 5. Pankkien yksinkertainen taserakenne.	33

TAULUKOT

Taulukko 1. Oma Säästöpankin ja OP-Osuuskunnan taseet 31.12.2018.	32
---	----

1 JOHDANTO

Pankkitoiminta juontaa juurensa rahanvaihtajien ja rahaa säilyttäväkseen ottaneiden kultaseppien toimintaan. Nykyaikaisen pankkijärjestelmän muodostuminen alkoi 1800-luvulla. Kansalliset rahoitusjärjestelmät alkoivat vähitellen muodostua kansantalouden kehittymisen ja sen vahvistumisen myötä (Kontkanen 2015, 9.) Jotta nykyaikaista pankkitoimintaa ja pankkien taloutta voisi ymmärtää laajemmin kuin laitoksina, joihin voi tallettaa ja joista voi nostaa rahaa, on ymmärrettävä sääntelyä, jonka puitteissa pankkisektorin piirissä olevat yritykset toimivat. Alkujaan pankkisektorin sääntely juontaa juurensa aina 1900-luvun alkupuoliskolle asti, jonka jälkeen se on kokenut monenlaisia muutoksia. Pankkisääntelyn synnyn aikoihin sääntely perustui pitkälti jokaisen maan omaan kansalliseen lainsäädäntöön, mutta globalisoituvassa maailmassa alettiin pian kaivata yhtenäistä, harmonisoitua sääntelyä. Näin alkoi syntyä ensimmäinen, Baselin pankkivalvontakomitean kokoama, kansainvälinen sääntelypaketti, joka julkaistiin vuonna 1988. (Dewatripont, Rochet & Tirole 2010, 1–2.)

Pankkisektoria valvotaan ja säännellään tarkasti, jotta voitaisiin taata rahoitusjärjestelmän mutkaton toiminta. Sääntely on välttämätöntä, jotta voidaan estää ja ennaltaehkäistä rahoitusjärjestelmää koskevia kriisejä. Rahoitusjärjestelmän vakaus on merkittävässä roolissa koko talouden toiminnan perspektiivistä, ja järjestelmän vakauden merkitys nousi esiin etenkin finanssikriisin aikana ja sen jälkeen. Finanssikriisin seurauksena koko kansainvälinen pankkisääntelykehikko koki uudistuksen, sillä Yhdysvalloista lähtöisin oleva kriisi paljasti pankkien pääomavaatimusten olleen liian pienet ja riittämättömät niiden riskeihin ja tappioiden kattamiseen nähden. Tällä hetkellä voimassa oleva sääntelylainsäädäntö rakentuikin pitkälti vuonna 2007 alkunsa saaneen kriisin osoittamien sääntelyn heikkouksien ympärille, ja sen viimeisimmät säännökset ovat tulleet hiljattain voimaan kansallisessa lainsäädännössä. Nykyään pankkeja säännellään omien varojen laadusta ja määrästä aina niiden hankintatapoihin asti. (Vauhkonen 2010.)

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää sääntelyn muutosten taustaa ja sisältöä aina ensimmäisestä kansainvälisestä sääntelykehikosta nykypäivänä voimassa olevaan sääntelyyn. Aluksi opinnäytetyössä kuvataan lyhyesti sääntelyn

historiaa ja sitä, minkälaisia perusteita sääntelyn aloittamiselle on ollut ja mitkä tekijät johtivat muutokseen kansallisesta pankkisääntelystä kansainväliseen ja yhtenäiseen sääntelyyn. Kansainväliset pankkisääntelykokoelmat voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan: Basel I, Basel II ja Basel III. Viimeisimpään sääntelykokoelmaan sisältyvät EU:n vakavaraisuusasetus ja luottolaitosdirektiivi sisälsivät kuitenkin niin merkittäviä uudistuksia, että on alettu puhua Basel IV -kokoelmasta. Opinnäytteessä käsitellään kunkin sääntelykokonaisuuden pääpiirteet. Sääntelyyn tutustumisen jälkeen selvitetään pankkien yleisimpien riskienhallinnan osa-alueiden hallintakeinoja osana sääntelyn toimeenpanoa. Viimeisimpänä selvitetään pankkisektorin sääntelyn ja riskienhallinnan vaikutusta pankkien kannattavuuteen ja pohditaan, pitäisikö sääntelyn vaatimuksia porrastaa eri kokoisten pankkien välillä.

Käytän tutkielmassani lähteinä englanninkielistä kirjallisuutta, Suomen Pankin julkaiseman Euro & Talous -lehden artikkeleita, Euroopan Keskuspankin ja Suomen Pankin muita julkaisuja sekä Finanssivalvonnan eri lähteitä. Finanssivalvonnan lähteissä tulee ottaa huomioon, että Finanssivalvonta ei ole lakia luova elin, vaan sen määräykset ja ohjeistukset perustuvat sille laissa annettuun toimivaltaan. Finanssivalvonnan ohjeistuksissa on kyse sen omista tulkinnoista, joten myös erilaiset näkökulmat lakien ja määräysten soveltamiseen ovat mahdollisia.

2 PANKKISEKTORIN SÄÄNTELY

2.1 Sääntelyn historiaa

Se, minkä asteinen pankkisektorin sääntely on sopivaa, on ollut kiistelty kysymys jo melkein vuosisadan ajan. 1930-luvulla suuri lama, talletuspaot ja niiden kautta monien pankkien kaatuminen johtivat pankkialan raskaaseen sääntelyyn. Yksi klassinen peruste sääntelyn aloittamiselle oli myös yksittäisten pankkien altistuminen talletuspaoille, jolloin asiakkaat menettävät luottamuksensa pankkiin ja heidän luonnollinen reaktionsa on nostaa varansa pankista niin nopeasti kuin mahdollista. (Dewatripont ym. 2010, 1, 4). Yleisesti pankkivalvonnan ja koko rahoitusjärjestelmän valvonnan tavoitteena voidaan pitää rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamista erityisesti varmistamalla tallettajien luottamuksen säilyminen sekä rahoitusmarkkinoita että niillä toimivien yritysten toimintaa kohtaan (Kontkanen 2015, 38). 1930-luvulla sääntely kohdistui pitkälti pankkiryhmien rakentamiseen, varojen allokointiin sekä korkoihin. Myös markkinoille pääsyä rajoitettiin ja talletussuoja otettiin käyttöön. Sääntelyllä pyrittiin suojaamaan pankkeja kriiseiltä ja sitä kautta ihmisiä niiden vaikutuksilta. (Harnay & Scialom 2015.)

Tämän kaltainen, hyvin yksiselitteinen, sääntely toimi vuosikymmeniä aina 1970-luvulle asti, mutta sitten sääntely alettiin kokea tehottomaksi ja estävän uusia innovaatioita. Painetta sääntelyn purkamiseen tuli myös liikepankeilta, jotka kilpailivat vähemmän säänneltyjen rahoituslaitosten kanssa. Eri maiden hallitukset vapauttivat pankkisektorin sääntelyä edistääkseen kilpailua, hintojen leikkausta ja innovaatiota. Sääntelyn vapauttamisen vaikutukset vaihtelivat eri maiden välillä, mutta aluksi korkosääntelyn lopetus edisti kilpailua. Lopulta kuitenkin sääntelyn purkaminen, yleinen epävakaa taloudellinen tilanne ja korkojen nousu johtivat 1980-luvun suureen pankkikriisiin Yhdysvalloissa. Yhdysvaltalaisissa pankeissa oli käytetty lyhytaikaisia talletuksia pitkäaikaisten lainojen rahoittamiseen. Kriisin jälkeen halu vakauttaa pankkien toimintaa ja yhtenäistää eri maiden pääomavaatimuksia johtivat vuonna 1988 Baselin sopimukseen pankkien pääomien soveltuvuudesta, joka tunnetaan paremmin nimellä Basel I. (Dewatripont ym. 2010, 1–2.)

2.2 Basel I: Ensimmäinen kansainvälinen sääntelypaketti

Nopeasti yleistyvä pankkien globalisaatio osoitti tarpeen yhtenäiselle sääntelylle sen sijaan, että jokainen valtio määräisi omat sääntelyperiaatteensa. Baselin tarkoituksena oli määrittää säännöt, jotka koskivat kaikkia kansainvälisiä pankkeja. Säännöt pyrkivät edistämään kansainvälisen pankkijärjestelmän vakautta ja vähentämään eri maiden pankkien välisen kilpailun vääristymistä. Basel I:n pääperiaate oli hyvin selkeä: jokaisella pankilla tuli olla riittävä pääomapuskuri (*equity buffer*). Pankeilla tuli olla riittävästi omaa pääomaa, jotta tallettajat eivät kärsi pankin mahdollisista menetyksistä. Basel I vaati, että pankilla on omaa pääomaa vähintään 8 % sen riskipainotetuista saamisista. Laskumenetelmä on kuvattu kaavassa 1. Riskipainotetuilla saamisilla tarkoitetaan pankin myöntämien luottojen määrää, jotka on kerrottu riskipainoilla. Riskipainot olivat hyvin selkeät: 0 %, 25 %, 50 % ja 100 %, riippuen luotonottajan luonteensa. Riskipainotettujen saamisten summan oli tarkoitus mitata pankin yhteenlaskettua luottoriskiä. (Dewatripont ym. 2010, 2, 49, 78–79.)

$$\text{Pankin vakavaraisuussuhde} = \frac{\text{omat varat}}{\text{riskipainotetut saamiset}} \geq 8 \%$$

Kaava 1. Basel I:n vakavaraisuusvaatimus (Dewatripont ym. 2010).

Ensimmäisenä sääntelypakettina Basel I ja koko pankkivalvontakomitea saivat paljon kritiikkiä sekä pankkiireilta että ekonomeilta. Riskipainot itsessään olivat puutteelliset. Ne eivät todellisuudessa heijastaneet pankille syntyvää riskiä luoton antamisesta eikä velan todellista luonnetta. Vaatimukset saivat myös aikaan sen, että pankit mieluummin ostivat 10 vuoden valtion joukkovelkakirjalainoja, joissa riskipaino oli 0 %, kuin luotottivat kotitalouksia ja yrityksiä, joiden riskipaino oli 100 %. Sääntelypakettia alettiin uusida edellä mainittujen epäkohtien myötä. Muutoksia kohti keveämpää sääntelyä edesauttoivat myös järjestelmän kyvyttömyys pysyä pankkisektorin innovaatioiden mukana sekä sääntelyelinten halu alentaa vaadittua pääoman määrää. Lopulta Baselin pankkivalvontakomitea suostui siihen, että suuret pankit saivat käyttää omia sisäisiä mallejaan riskien arvioimisessa. Näin alkoi asteittain syntyä Basel II. (Dewatripont ym. 2010, 3, 78–80.)

2.3 Basel II: Kohti itsenäisempää sääntelyä

Basel II - sääntelykokonaisuus oli askel kohti pankkien itsesääntelyä. Suuret pankit saivat vähentää pääomavaatimuksiaan, jos ne pystyivät osoittamaan riskien olevan rajalliset. Pankit saivat itse arvioida luotonannon riskejä sisäisillä malleillaan, ja sitä kautta ne pystyivät vaikuttamaan vaadittuun oman pääoman määrään. Sisäiset luottoluokitusmenetelmät saattoivat olla hyvinkin monimutkaisia. Valvontaviranomaisilla saattoi olla vaikeuksia ymmärtää mallien laskutoimituksia, mikä puolestaan aiheutti huolenaiheita, vaikka sääntelyviranomaisen tuli hyväksyä kunkin pankin sisäinen malli ennen käyttöönottoa. Siirtyminen Basel II:een oli suuri muutos mekaanisesta pääoman mittaamisesta kohti joustavampaa riskienarviointia. Kokonaisuudessaan Basel II -sääntelyvaatimukset olivat huomattavasti kevyempiä verrattuna edeltäjänsä. (Dewatripont ym. 2010, 3, 49–50.)

Basel II -sääntelypaketti nojautuu vahvasti kolmeen pilariin:

1. pääomavaatimukset (*the minimum capital requirements*)
2. kokonaisarviointi (*supervisory review process*)
3. markkinakuri ja läpinäkyvyys (*market discipline and transparency*) Dewatripont ym. 2010, 89).

Vaikka pilareita on kolme, ensimmäinen pilari pitää sisällään Basel II:n merkittävimmät muutokset ja muut pilarit tukevat sitä. Ensimmäisen pilarin mukaan oman pääoman vaatimukset eivät nojaudu enää ainoastaan luottoriskiin, vaan laskennassa ovat mukana myös markkinariski ja operationaalinen riski. Näistä yhdessä käytetään lyhennettä VaR, *Value at Risk*. Uutta pääomavaatimusten laskentatappaa kuvataan kaavassa 2. Tällä laskentatavan muutoksella haetaan tarkempaa tietoa siitä, kuinka paljon pääomaa pankki tarvitsee kattaakseen jokaisen yksittäisen riskin toteutumisen tietyllä aikavälillä olettaen, että tulevaisuuden olosuhteet osoittautuvat samanlaisiksi kuin menneisyudessa. (Dewatripont ym. 2010, 82.)

$$\begin{aligned}
 \text{Pankin vakavaraisuussuhde} &= \frac{\text{omat varat}}{\text{luottoriskipainotetut saamiset} \\
 &\quad + \text{markkinariskipainotetut saamiset} \\
 &\quad + \text{operationaaliriskipainotetut saamiset}} \\
 &\geq 8 \%
 \end{aligned}$$

Kaava 2. Basel II:n vakavaraisuusvaatimus (Dewatripont ym. 2010, 82).

2.4 Basel III: Vakavaraisuussäätelystä maksuvalmiussäätelyyn

Basel II -sääntelykehikon vakavat puutteet johtivat vuonna 2008 alkaneeseen maailmanlaajuiseen finanssikriisiin, joka sai alkunsa Yhdysvalloissa. Tämä rahoituskriisi paljasti lukuisia kehityskohteita pankkien vakavaraisuussäätelyssä. Pankeilta oli Basel II:n voimassaolon aikana vaadittu aivan liian vähän hyvälaatuista omia varoja. Pankeilla saattoikin vähimmillään olla vain 2 % laadukkaita omia varoja suhteessa riskipainotettuihin saamisiin. Vaikka kokonaisvaatimus omien varojen suhteesta riskipainotettuihin saamisiin oli edelleen 8 %, oli omien varojen laatukriteereitä kevennetty huomattavasti ennen finanssikriisiä, ja suurin osa pankkien omista varoista ei oikeasti ollut käytettävissä tappioiden kattamiseen kriisitilanteen synnyttyä. Pankit olivat myös hyödyntäneet sääntelyn aukkoja ja tehneet haitallisia innovaatioita pienentääkseen vakavaraisuusvaatimuksiaan. (Vauhkonen 2010.)

Ennen Basel III -sääntelypakettia ei ollut kansainvälistä yhtenäistä maksuvalmiussäätelyä, vaan sääntely oli perustunut pitkälti vakavaraisuuden säätelyyn. Finanssikriisin syttymisen jälkeen G20-maiden valtioiden päämiehet antoivat Baselin pankkivalvontakomitealle valtuuden uudistaa sillä hetkellä voimassa olevaa vakavaraisuussäätelyä, Basel II:a, jotta mahdollisten tulevien rahoituskriisien todennäköisyyttä voitaisiin pienentää ja vaikutuksia vähentää. Näin alkoi syntyä Basel III -sääntelykehikko, joka sekä korjasi aikaisemman sääntelyn puutteita mutta myös loi kokonaan uusia sääntelyn välineitä. Basel III astui voimaan vähitellen vuosien 2013 ja 2018 välisenä aikana. (Vauhkonen 2010.)

2.4.1 Pankkien kriisinsietokyvyn parantaminen

Uudella, ja tälläkin hetkellä voimassa olevalla, sääntelykehikolla oli kaksi pääta-voitetta:

1. pankkien kriisinsietokyvyn parantaminen
2. järjestelmäriskien pienentäminen (Vauhkonen 2010).

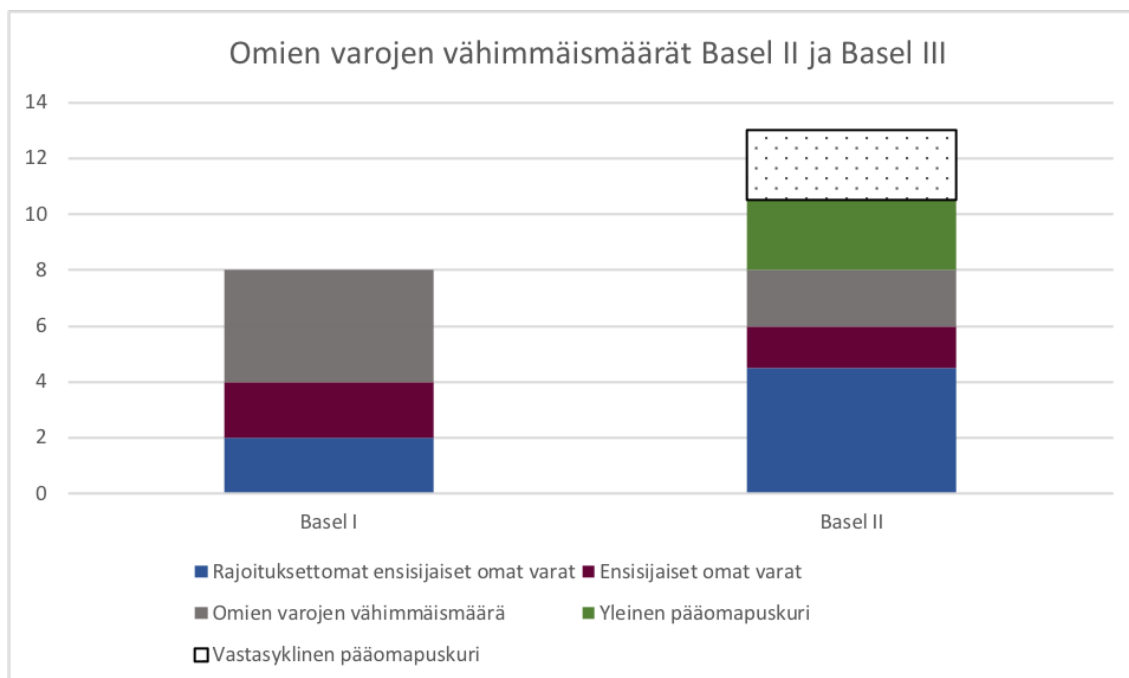
Pankkien kriisinsietokykyä parannettiin siten, että pankeilta alettiin vaatia enemmän ja laadukkaampia omia varoja ja maksuvalmiuspuskureita. Basel III:n mukaan omat varat jaetaan kolmeen ryhmään: rajoituksettomiin ensisijaisiin omiin varoihin, rajoituksenalaisiin omiin varoihin ja toissijaisiin omiin varoihin. Rajoituksettomia ja rajoituksenalaisia omia varoja kutsutaan yleisesti yhteisnimityksellä Tier 1 ja toissijaisia omia varoja nimityksellä Tier 2. Rajoituksettomia ensisijaisia omia varoja tulee Basel III:n täytäntöönpanon jälkeen olla vähintään 4,5 % riskipainotetuista saamisista ja Tier 1 -varoja kokonaisuudessaan yhteensä 6 %. Toissijaisia omia varoja tulee olla 2 % suhteessa riskipainotettuihin saataviin. Näiden kokonaisvaatimus pysyi edelleen 8 %:ssa, mutta laatuvaatimukset tulivat Basel III:n myötä käyttöön. Näiden vähimmäisvaatimusten lisäksi pankeille asetettiin yleinen pääomapuskurivaatimus, joka on 2,5 % riskipainotetuista saatavista. Sen tulee koostua rajoituksettomista ensisijaisista varoista, mutta se ei ole osa omien varojen vähimmäismäärää. Uuden pääomapuskurivaatimuksen käyttöönotolla pyrittiin rajoittamaan liian suurin osinkojen ja bonusien jakamista kriisitilanteissa. (Vauhkonen 2010.)

Toinen askel kohti kriisinsietokykyisempää pankkijärjestelmää oli bruttoperusteinen vähimmäisomavaraisuusaste (*leverage ratio*). Uusi vähimmäisomavaraisuusvaatimus määrittelee pankin omien varojen ja riskipainottamattomien saamisten suhteen. Uuden instrumentin käyttöönoton jälkeen pankeilla tuli siis olla riittävästi omia varoja kattamaan sekä riskiperusteisen vakavaraisuusvaatimuksen että vähimmäisomavaraisuusvaatimuksen. Vähimmäisomavaraisuusaste on määritetty sillä tavalla, että riskiperusteinen vakavaraisuusvaatimus olisi lähes aina ja lähes kaikilla pankeilla suurempi, jolloin se olisi myös sitovampi. Vähimmäisomavaraisuusaste toimii siten varmistuksena sille, etteivät pankkien riskiperusteiset pääomavaatimukset ole liian pieniä. (Vauhkonen 2010.)

Basel III -uudistuksen myötä pankeille tuli vihdoinkin myös kansainvälisesti yhtenäisiä määrällisiä maksuvalmiusvaatimuksia. Maksuvalmiusvaatimus (*liquidity coverage ratio*) edellyttää, että pankit pitävät taseissaan riittävästi nopeasti ja pienillä kustannuksilla likvidoitavia, eli käteiseksi muunnettavissa olevia, varoja. Varojen määrä määriteltiin siten, että niiden tulee pystyä kattamaan pankin kaikkien lyhytaikaisten velkojen ulosvirtaus 30 päivän ajan. Hyväksyttäviä likvidejä varoja ovat muun muassa käteinen, keskuspankkireservit, valtion liikkeelle laskemat korkealaatuiset arvopaperit ja vähintään AA-tason joukkolainat. Toinen maksuvalmiusvaatimus oli pysyvän varainhankinnan vaatimus (*net stable funding ratio*). Tämän sääntelyinstrumentin tavoitteena oli, että pankit rahoittaisivat pitkäaikaiset luottonsa riittävän pitkäaikaisella rahoituksella ja näin onnistuttaisiin välttämään liiallinen ja liian nopea maturiteettitransformaatio. Maturiteettitransformaatio on pankkien yksi tärkeimpiä tehtäviä, ja sillä tarkoitetaan lyhytaikaisten talletusten muuttamista pitkäaikaisiksi lainoiksi. (Vauhkonen 2010.)

2.4.2 Järjestelmäriskin pienentäminen

Basel III -uudistuksen toinen tärkeä tavoite oli vähentää järjestelmäriskejä, joita voi syntyä muun muassa luotonannon myötäsyklisyydestä ja pankkien keskinäisistä kytkennöistä. Tätä varten kehitettiin vastasyklisen pääomapuskurin vaatimus (*counter capital buffer*). Tällä uudella puskurilla varmistetaan, ettei pankkijärjestelmälle tule ongelmia liiallisesta luotonannosta noususuhdanteessa ja että pankkisektorilla on riittävästi pääomia ylläpitämään riittävä luotonanto talouksille laskusuhdanteessa. Vastasyklinen pääomapuskuri on korkeintaan 2,5 % pankin riskipainotetuista saamisista. Puskurin on tarkoitus käyttää vain harvoin. Normaalitilanteessa puskurivaatimus olisi siis 0 %. Kokonaisuudessaan Basel III toi mukanaan paljon uusia instrumentteja pankkien maksuvalmiuden parantamiseksi. Kuviossa 1 verrataan Basel II:n ja Basel III:n omien varojen vähimmäisvaatimuksia. (Vauhkonen 2010.)

Kuvio 1. Omien varojen vähimmäismäärät Basel II:ssä ja Basel III:ssä. (Baselin pankkivalvontakomitea 2010).

2.5 Pankkisääntelyn seuraavat askeleet

Basel III -sääntelykokonaisuuden täytäntöönpano on vastikään saapunut päätökseensä. Jotkut asiantuntijat ovat kuitenkin olleet sitä mieltä, etteivät uudistukset ole olleet riittäviä. Heidän mielestään riskiperusteisesta pääomavaatimuksesta tulisi luopua kokonaan ja siirtyä takaisin ensimmäisen sääntelykehikon, Basel I:n, voimassaoloaikana vallinneeseen yksinkertaisempaan vakavaraisuussääntelyyn. Jo lähes vuosisadan kestänyt keskustelu pankkien sääntelystä ja siitä, mihin suuntaan sitä tulisi viedä, jatkuu siis edelleen, mutta mitään päätöksiä tulevista muutoksista uusimpaan sääntelypakettiin ei ole vielä tehty. (Vauhkonen 2010.) Pankkien toimintaympäristö on jatkuvassa muutostilassa. Muutos juontaa juurensa asiakaskäyttäytymiseen, asiakaskunnan muutokseen sekä uusiin palveluihin ja tuotteisiin. Tulevan sääntelyn tulee pysyä mukana toimialan murroksessa, jotta välttyttäisiin vanhanaikaisten menetelmätapojen aiheuttamilta ongelmilta. Basel III -sääntelykehikko astui voimaan asteittain vuosina 2013–2018, ja sen verran voidaan jo tässä vaiheessa sanoa, että viiden vuoden aikana pankkien

toimintaympäristö on jo ehtinyt muuttua merkittävästi. Rahoitusjärjestelmän va-
kauden uhkia ja riskejä tulee edelleen tarkkailla jatkuvasti. Tällä hetkellä voi-
massa olevan kansainvälisen sääntelyn lisäksi tarvitaan maakohtaista makrova-
kauspolitiikkaa, jotta pystyttäisiin reagoimaan nopeasti kansallisiin järjestelmäris-
keihin ja epäkohtiin. Makrovakauspolitiikan avulla pystytään reagoimaan nope-
asti, jos huomataan sääntelyn olevan riittämätön muuttuvissa rahoitusmarkkinoi-
den olosuhteissa ja rakenteissa. Sääntelyssä paljastuvat puutteet tulee korjata
mahdollisimman nopeasti, jotta rahoitusjärjestelmä pystyy jatkossakin tukemaan
talouskasvua. (Asplund 2016.)

3 RISKIENHALLINTA JA SEN MUODOT

Pankit kohtaavat monin osin samoja riskejä kuin kaikki muutkin yritykset. Rahoituskensvälitystä hoitaessaan pankit ottavat muista yrityksistä poiketen kantaakseen rahoituksen välitykseen liittyvät riskit. Riskin toteutuminen voi vaikuttaa negatiivisesti yksittäisen pankin lisäksi myös muihin pankkeihin tai niiden asemaan. Suuren yksittäisen riskin tai usean riskin yhtäaikainen tapahtuminen voi johtaa pankin kaatumiseen. Vastapainona ovat riskien positiiviset seuraukset. Ottamalla riskejä pyritään saamaan tuottoja pankille. (Kontkanen 2015, 86–87.)

Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014) sisältää oman lukunsa luottolaitosten riskienhallinnasta. Lain mukaan luottolaitos ei saa toiminnassaan ottaa sellaista suurta riskiä, josta voisi aiheutua olennaista vaaraa pankin vakavaraisuudelle. Lain mukaan luottolaitoksilla tulee olla tehokkaat, luotettavat ja kirjallisesti dokumentoidut hallinto- ja ohjausjärjestelmät, joiden avulla tunnistetaan, hallitaan, rajoitetaan, seurataan ja raportoidaan luottolaitoksen ja sen toimintaan kohdistuvia nykyisiä ja tulevia riskejä.

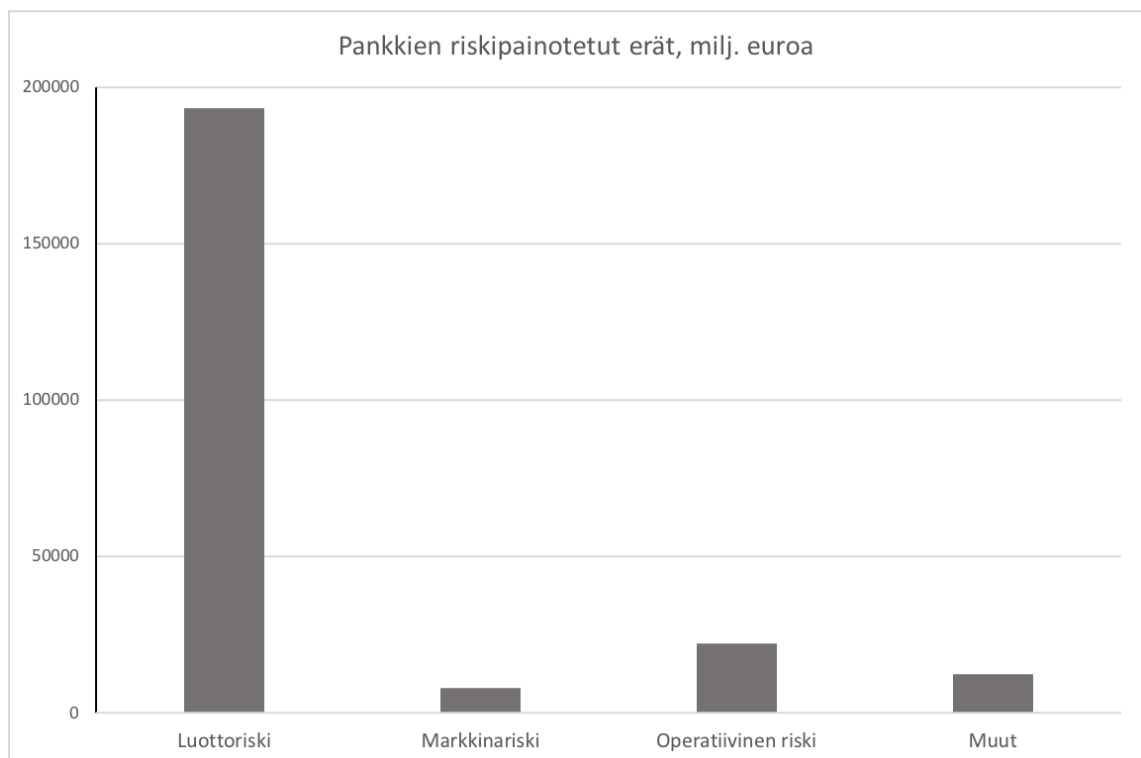
3.1 Riskit

Riski on mahdollisuus tilanteesta, että ei-toivottu tapahtuma käy toteen. Tällaisella tapahtumalla on usein haitallisia seuraamuksia yrityksen liiketoiminnalle ja sen jatkumiselle. Täten riskin määritelmään sisältyvät sekä haitallisen tapahtumat todennäköisyys että sen seuraamukset. (Suomen Riskienhallintayhdistys ry 2019.) Riskit saattavat olla myös positiivisia. Pankin ottamalla riskillä voidaan pyrkiä myös siihen, että tietyllä liiketoimella saataisiin enemmän tuottoa pankille, kuin saataisiin ilman riskin ottamista. Kyse voi olla esimerkiksi tietyn sijoituspäätöksen tekemisestä. (Kontkanen 2015, 87.)

Riskejä voidaan jakaa moneen eri kategoriaan, mutta pankkisektorilla tärkein riskienhallinnan osa-alue ovat luottoriskit. Muita pankkitoiminnassa korostuvia riskejä ovat operatiiviset riskit, markkinariskit, likviditeettiriskit sekä strategiset riskit. Kuviossa 2 tulee hyvin esille luottoriskin merkityksellisyys pankin

riskipainotetuissa erissä. Finanssivalvonnan 30.6.2019 päivätyn vakavaraisuus-tiedotteen mukaan riskipainotetut erät olivat kokonaisuudessaan Suomen pankkisektorilla 236 037 miljoonaa euroa, josta luottoriskiä oli 193 311 miljoonaa euroa. Luottoriskipainotettujen erien osuus oli siis lähes 82 %. Tässä pääluvussa käsitelläänkin pääosin luottoriskiä, operatiivisia riskejä, markkinariskiä, mutta lisäksi myös likviditeettiriskiä. Nämä edellä mainitut riskit ja niiden hallinta ovat Suomen Finanssivalvonnan valvonnan alla. Finanssivalvonta antaa määräyksiä ainoastaan lainsäädännön nojalla ja sen asettamissa rajoissa. Määräysvalta perustuu pitkälti lakiin luottolaitostoiminnasta (610/2014). Finanssivalvonta voi antaa myös suosituksia ja ohjeita, jotka eivät ole velvoittavia, mutta ovat tulkintoja lainsäädännön tai velvoittavan sääntelyn sisällöstä. (Finanssivalvonta 2018.)

Kuvio 2. Pankkien riskipainotetut erät (Finanssivalvonta 2019).

3.2 Luottoriski

Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä, eli mahdollisuutta siitä, että vastapuoli ei kykene täyttämään luottosuhteesta syntyviä velvoitteitaan. Velvoitteita voivat olla

esimerkiksi luoton täysimääräinen maksaminen tai takausvelvoitteista vastaaminen. (Kontkanen 2015, 87.) Kun velvoitteita ei täytetä, siitä syntyy toiselle osapuolelle, tässä tapauksessa pankille, taloudellista tappiota. Luottoriski syntyy pääosin pankkien antamista luotoista, kuten asuntoluotoista ja kulutusluotoista, mutta se voi syntyä myös joukkovelkakirjalainoista, johdannaissopimuksista sekä taseen ulkopuolisista sitoumuksista. Toteutunut luottoriski ilmenee usein järjestämättöminä saamisina, joita käsitellään enemmän luvussa 4.3. Luottoriskien hallinta ja valvonta on yksi pankin johtamisen keskeisimmistä tehtävistä, ja se on osa pankin sisäistä valvontaa. Luottoriskien hallinnalla varmistetaan, että pankilla on riittävästi pääomaa suhteessa riskipainotettuihin saamisiin. Tällä hetkellä voimassa oleva sääntely, Basel III, vaatii, että omia varoja on vähintään 8 % suhteessa riskipainotettuihin saamisiin. Riittävien omien varojen lisäksi pankeilla tulee olla tehokkaat toimintatavat luottoriskien tunnistamiseksi, mittaamiseksi, rajoittamiseksi, seuraamiseksi ja valvomiseksi. Toimintatapojen tulee olla riittävät pankin toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden. Pieneltä paikalliselta pankilta ei vaadita samanvertaisia toimintatapoja luottoriskien hallintaan kuin suurelta, kansainvälisesti merkittävältä pankilta. (Finanssivalvonta 2018.)

Luottoriskien hallinnalla pankit voivat tarkastella ottamiaan riskejä. Jokainen luotto, jonka pankki tai sen sidosryhmä myöntää, luo pankille mahdollisuuden taloudelliseen tappioon. Tappio syntyy, jos sopimussuhteen vastapuoli ei kykene hoitamaan omaa osuutta sopimuksesta, eli ei kykene maksaa lainaa sovitulla tavalla takaisin. Tätä vastapuoliriskiä pankki vähentää vaatimalla lähes kaikkiin myöntämiinsä lainoihin ja luottoihin joko vakuuksia tai takauksen, pois lukien jotkin vakuudettomat pankkien myöntämät luotot. Finanssivalvonnan antamalla määräyksillä valvotaan, etteivät pankit ota luotonannossaan sellaisia riskejä, jotka voisivat vaarantaa pankin kannattavuuden tai vakavaraisuuden. (Finanssivalvonta 2018.)

3.2.1 Luottoriskistrategia ja menettelytavat

Luottolaitokset eivät saa toiminnassaan ottaa sellaista suurta riskiä, josta voi aiheutua olennaista vaaraa luottolaitoksen vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle

(Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014). Pankeilla tulee olla riittävät ja tehokkaat menettelytavat, joiden avulla se arvioi, seuraa ja ylläpitää oman pääoman määrää, laatua ja jakautumista erilaisiin rahoitusinstrumentteihin. Luottolaitoslain mukaan pankkien hallituksen on myös hyväksyttävä pankkiin ja sen toimintaan liittyviä riskejä koskevat strategiat ja säännöllisesti arvioida ja tarpeen mukaan päivittää niitä. Finanssivalvonnan (2018) antamassa ohjeistuksessa pankkien tulisi ottaa ainakin seuraavat asiat huomioon määrittäessään luottoriskien hallintastrategiaansa:

- 1) pankin myöntämien luottojen kohdemarkkinat
- 2) luottojen jakautuminen luottolajeittain, toimialoittain, maantieteellisesti sekä juoksuajallisesti
- 3) tavoiteltu asiakasrakenne
- 4) riskinotto- ja periaatteet riskien hajauttamisesta ja niiltä suojautumisesta
- 5) laatu-, tuotto- ja kasvutavoitteet luottosalkulle.

3.2.2 Luottoriskien hallinnan organisointi ja vastuut

Luottolaitoslain mukaan pankeilla tulee olla luotettavat kirjalliset järjestelmät pankkiin ja sen toimintaan kohdistuvien riskien tunnistamiseksi, hallitsemiseksi, rajoittamiseksi, seuraamiseksi ja raportoimiseksi. Lisäksi pankeilta vaaditaan selkeää organisaatorakennetta, tehokkaita raportointiprosesseja sekä hyviä sisäisen valvonnan, hallinnon ja laskennan prosesseja. Pankeilla tulee olla myös niiden liiketoiminnosta riippumaton riskien valvontatoiminto. Valvontatoiminnon tehtävä on huolehtia, että pankin toiminnalle oleelliset riskit tunnistetaan, mitataan ja raportoidaan pankin hallitukselle. (Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014.)

Osana pankkien luottoriskien hallintastrategiaa on, että luottojen myöntämisen, välityksen ja neuvonnan piirissä työskentelevillä on riittävät ammatilliset edellytyksen työskennellä edellä mainituissa tehtävissä. Tällaisia ammatillisia vaatimuksia ovat esimerkiksi tutkinto, oppiarvo, koulutus tai osaamiskoe sekä mahdollisesti kokemus vastaavanlaisissa työtehtävissä. Työntekijöiden pätevyys on pidettävä ajan tasalla. (Finanssivalvonta 2018.)

3.2.3 Luotonmyöntämisessä noudatettavat periaatteet ja luotonmyöntöprosessi

Pankin antaman päätöksen luoton myöntämisestä on aina perustuttava luottoanalyysiin. Analyysin tulee antaa riittävä kuva asiakkaasta, hänen luottokelpoisuudestaan sekä hankkeesta, johon asiakas on hakemassa rahoitusta. Ennen luottopäätöksen antamista pankin tulee selvittää riittävästi asiakkaan kyky vastata sitoumuksistaan, eli asiakkaalta on saatava riittävästi tietoja asiakkaan tuloista ja menoista ja muista mahdollisesti päätökseen vaikuttavista asioista. Asiakkaan antamien tietojen paikkansapitävyys on aina mahdollisuuksien mukaan tarkastettava oikeiksi. Ennen luottopäätöksen antamista on kiinnitettävä huomiota moneen seikkaan, mutta etenkin seuraaviin:

- 1) asiakkaan takaisinmaksuhistoriaan, nykyiseen takaisinmaksukykyyn sekä arvioon tulevasta takaisinmaksukykyvystä
- 2) luoton käyttötarkoitus ja takaisinmaksulähde (lähdettä tarkastellessa otettava huomioon tulon jatkuvuus)
- 3) asiakkaan omarahoitusosuuteen ja vakuuden lajiin
- 4) arvioon taloudellisten olosuhteiden muutoksiin, esimerkiksi korkojen nousun vaikutukseen asiakkaan takaisinmaksukykyyn
- 5) luottopäätöksen yhteensopivuuteen luottoriskien hallintastrategiaan.

Vakuuksien arviointi on merkittävä osa luotonmyöntöprosessia. Pankilla tulee olla dokumentoidut menettelytavat eri vakuusmuotojen hyväksymiseen ja niiden arvostamiseen. Pankkien täytyy määritellä hyväksyttävät vakuusmuodot sekä arvostusprosentit jokaiselle vakuusmuodolle erikseen. Pankin tulee myös säännöllisesti seurata vakuuksien käypää arvoa ja niiden muutoksia sekä varmistaa vakuuksien sitovuus, kattavuus ja realisoitavuus. (Finanssivalvonta 2018.)

3.2.4 Luottoriskin mittaaminen ja valvonta

Luottolaitoslain mukaan pankilla on oltava riittävät sisäiset arviointimenetelmät luotto- ja vastapuoliriskin arvioimiseen. Sisäisten menetelmien tulee olla riittävät verrattuna pankin toiminnan laatuun ja laajuuteen ja ne eivät saa perustua suoraan ulkopuoliseen luottoluokitukseen. (Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014.)

Kun luottoriskiä mitataan, on otettava huomioon luottoon liittyvät erityispiirteet, saadut vakuudet sekä todennäköisyys asiakkaan maksukyvyttömyydestä. Pankin omassa riskiluokitusjärjestelmässä täytyy olla riittävästi eri luokkia erottelemaan eritasoisia luottoriskejä ja järjestelmän tulee pystyä heijastamaan muutoksia luottoriskeissä. Jos pankille tulee tietoon, että asiakkaan maksukyky on heikentynyt, tulee pankin uudelleen arvioida asiakkaan riskiluokka ja mahdollisesti siirtää se aktiivisempaan seurantaan. Pankin onkin määriteltävä ne periaatteet, joiden mukaan asiakkaita seurataan. Näistä periaatteista tulee käydä ilmi, millä tavalla ongelma-asiakkaat tunnistetaan mahdollisimman aikaisin ja miten heitä käsitellään. (Finanssivalvonta 2018.)

3.3 Operatiivinen riski

Operatiivinen riski, eli laadullinen riski, on yksi pankkien keskeisimmistä riskeistä. Operatiiviseen riskiin sisältyy useampia osa-alueita, kuten johdon ammattitaito, järjestelmien toimivuus sekä erilaiset väärinkäytökset. Operatiivinen riski sisältyy osittain strategiseen riskiin ja oikeudelliset riskit voidaan puolestaan sisällyttää operatiiviseen riskiin. Strategisella riskillä tarkoitetaan pankkitoiminnan epävarmuuteen liittyvää kokonaisriskiä, joka syntyy liiketoimintaympäristön muutoksista ja hitaasta reagoinnista. Oikeudellinen riski on puolestaan ulkoisista tekijöistä, esimerkiksi toimintaympäristön muutoksesta tai pankin omasta toiminnasta aiheutuva riski. (Kontkanen 2015, 88, 94.)

Operatiiviset riskit ovat lisääntyneet merkittävästi pankkisektorilla. Lisääntymisen taustalla ovat teknologian, tuotteiden ja palveluiden kehittyminen sekä toimintojen ulkoistaminen ja kansainvälistyminen. Nämä seikat ovat myös tehneet pankkien toimintaympäristöstä hyvin monimutkaisen. (Finanssivalvonta 2014.)

Operatiivisten riskien hallinta on erittäin tärkeä osa pankkien kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Järjestelmien vakaa ja jatkuva toiminta on tärkeää, sillä pankkisektorin järjestelmissä kulkee valtaosa taloudessa liikkuvista maksuista (Finanssivalvonta 2014). Maksujärjestelmien katkoksen ja häiriöt hankaloittavat maksuliikennettä ja saattavat aiheuttaa laajojakin taloudellisia ongelmia. Laissa luottolaitostoiminnasta (610/2014) sanotaan, että pankilla on oltava riittävät

menetelmät operatiivisten riskien tunnistamiseksi, arvioimiseksi ja hallitsemiseksi. Pankin tulee itse selkeästi kuvata, mitä riskejä se pitää operatiivisina riskeinä ja laatia pankin omasta liiketoiminnasta johdettu operatiivisen riskin määritelmä, jossa otetaan sen liiketoiminnan erityispiirteet huomioon.

Vaikka pankin tulee itse määrittää, mikä operatiivinen riski on, Finanssivalvonta antaa määräyksiä, millä tavalla operatiivisia riskejä tulee tunnistaa ja arvioida.

Määräyksiä on neljä:

- 1) Pankin on tunnistettava kaikkiin sen merkittäviin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit. Etenkin sellaiset riskit, joilla voi olla vaikutusta tavoitteiden saavuttamismahdollisuuksiin.
- 2) Pankin tulee arvioida uuden tuotteen tai palvelun riskit, ennen kuin se otetaan käyttöön.
- 3) Operatiivisten riskien jatkuvassa arvioinnissa on otettava huomioon riskien toteutumisen todennäköisyys ja vaikutukset.
- 4) Pankin on luotava vaihtoehtoisia skenaarioita siitä, miten keskeisten prosessien, järjestelmien ja henkilöiden toimimattomuus sekä ulkoisen tekijät voivat vaikuttaa pankin liiketoimintaan.

Finanssivalvonta määrää myös, että pankin on arvioitava säännöllisesti operatiivisten riskien luonnetta, todennäköisyyttä sekä seurata toteutuneita tappioita.

Suosituksen mukaan, tappioiden seuranta tulisi jaotella seuraavan laisesti:

- 1) sisäiset väärinkäytökset
- 2) ulkopuolisen aiheuttamat vahingot
- 3) työolot ja työturvallisuus
- 4) menettelytavoista aiheutuneet tappiot
- 5) omaisuusvahingot
- 6) tietojärjestelmiin liittyvät ongelmat ja keskeytysvahingot
- 7) prosesseihin liittyvät ongelmat. (Finanssivalvonta 2014.)

3.3.1 Prosessit

Operatiivinen riskienhallinta voidaan jakaa karkeasti kolmeen osa-alueeseen: prosessit, oikeudellinen riski sekä henkilöstö. Prosesseilla tarkoitetaan jonkin tietyn palvelun tuottamiseksi muodostunutta toimintojen ja resurssien kokonaisuutta. Prosesseihin liittyy monia näkökulmia; tärkeimpinä asiakastyytyväisyys, tehokkuus, kannattavuus sekä liiketoiminnanluotettavuus (Finanssivalvonta 2014.) Pankkialalla tällainen prosessi on esimerkiksi kassapalvelut. Vaadittavia toimintoja ja resursseja kassapalveluiden toimimiseksi ovat esimerkiksi sopivat toimitilat ja niiden turvallisuus, tietokoneet ja järjestelmät, henkilökunta sekä rahahuolto. Jos mikä tahansa näistä toiminnoista tai resursseista puuttuisi, ei kassapalveluita pystyttäisi tarjoamaan.

Finanssivalvonnan (2014) määräyksen mukaan pankkisektorilla toimijoiden tulee tunnistaa keskeisimmät prosessit liiketoimintansa kannalta ja prosessien eri vaiheiden väliin on asetettava kontrollit. Kontrollien riittävyyttä on arvioitava säännöllisesti, mutta erityisesti, jos liiketoiminnan laajuus tai sisältö muuttuu tai, jos prosesseihin tehdään merkittäviä muutoksia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin prosesseihin, jotka kohdistuvat eri organisaatioyksiköiden ja yritysten rajapintoihin. Monella pankkiryhmällä on sidosryhmänään erilaisia yksiköitä ja yrityksiä. Yleisimpiä sidosryhmiä ovat esimerkiksi yritys pankit ja rahastoyhtiöt. Yksiköiden välisissä prosesseissa tulisi siis kiinnittää erityistä huomiota mahdollisiin epäjatkuvuuskohtiin sekä maksuliikenteeseen.

3.3.2 Oikeudellinen riski

Oikeudellinen riski voi liittyä kaikkeen liiketoimintaan. Se voi aiheutua ulkoisista tekijöistä, esimerkiksi liiketoimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista, mutta myös pankin omasta toiminnasta. Omasta toiminnasta aiheutuvat oikeudelliset riskit voivat johtua muun muassa pankkitoimintaan sovellettavien säädösten virheellisestä tulkinnasta tai soveltamisalasta. Näistä epäkohdista pankille voi aiheutua merkittäviä tappioita, joilla voi olla vaikutusta pankin oikeudelliseen vastuuseen, mutta myös korvausvelvollisuuteen. Finanssivalvonnan määräyksen

mukaan pankin on tunnistettava suurimmat oikeudelliset riskinsä sekä varmistettava, että niiden hallinta on järjestelty riittävällä tavalla liiketoiminnan laajuuteen nähden. Pankilla tulee olla riittävästi voimavaroja riskien tunnistamiseen, seuraamiseen sekä rajoittamiseen kaikilla niillä alueilla, joissa se harjoittaa liiketoimintaansa. (Finanssivalvonta 2014.)

3.3.3 Henkilöstö

Finanssivalvonnan määräyksen (2014) mukaan pankin tulee varmistaa ja valvoa, että sen palveluksessa olevien työntekijöiden ammattitaito on riittävä suorittamaan kullekin työntekijälle määrättyä työtehtävää. Vaadittava ammattitaito tulee suhteuttaa pankin kokoon, toiminnan laajuuteen sekä sen luonteeseen. Pankin tulee mahdollistaa menettelytavat, jotta henkilöstö pystyy täyttämään uusia ammattitaidolle asetettuja vaatimuksia, kuten erilaiset koulutukset.

Liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi on tärkeää, että pankki varmistaa riittävän henkilöstömäärän työtehtävien hoitamiseen. Pankin tulee myös määrittää varahenkilöt erityisesti avaintehtäviä hoitaville toimihenkilöille, jotta palvelun jatkuvuus on turvattu myös yllättävältä työsuhteen päättymiseltä tai keskeytymiseltä.

3.4 Markkinariski

Markkinariskillä tarkoitetaan sitä tappion mahdollisuutta, joka aiheutuu markkinahintojen vaihtelusta ja muutoksista. Ne liittyvät keskeisesti sijoitusten arvon heilahduksiin ja niistä saatavien tuottojen epävarmuuteen. Markkinariskit voidaan jakaa neljään osa-alueeseen, joita ovat korkoriski, valuuttariski, arvopapereiden ja kiinteistöjen hintariski sekä markkinalikviditeettiriski. (Kontkanen 2015, 87, 91.)

Pankille voi aiheutua näitä riskejä muun muassa seuraavissa skenaarioissa:

- 1) markkinahinnat muuttuvat
- 2) markkinahintojen volatiliteetti muuttuu
- 3) markkinoiden likviditeetti muuttuu
- 4) monimutkaiset tuotteet kehittyvät nopeasti. (Finanssivalvonta 2008.)

Markkinariskien hallinta ja valvonta on osa pankin sisäistä valvontaa, ja se on olennainen osa prosessia, jolla varmistetaan pankin riittävä pääoma suhteessa otettuihin riskeihin. Suomen Finanssivalvonta on antanut määräyksiä markkinariskien hallintaan liittyen. Määräyksillä varmistetaan, että pankilla on riittävät toiminnot markkinariskein tunnistamiseen, mittaamiseen, rajoittamiseen, seuraamiseen sekä valvomiseen. Markkinariskien valvonta on osa riskien kokonaisvaltaista hallintaa. Sääntelyn tavoitteena on myös varmistaa, ettei pankki ota sellaista markkinariskiä, joka voisi vaarantaa pankin kannattavuuden tai vakavaraisuuden. (Finanssivalvonta 2008.)

3.4.1 Markkinariskien tunnistaminen ja mittaaminen

Markkinariskien tunnistamisesta on periaate, että kaikki pankin on tunnistettava kaikki sen liiketoimintaan liittyvät markkinariskit. Pankilla on oltava riittävät menettelytavat markkinariskien tunnistamiseksi. Markkinariskit tulee tunnistaa jokaisen riskilajin sekä tuotteen näkökulmasta. Riskien tunnistaminen on erittäin tärkeää silloin, kun pankki on lisäämässä tarjontaansa uutta palvelua tai tuotetta. Pankilla on oltava riittävä hyväksymismenettely, kun se on ottamassa uutta tuotetta käyttöönsä. Hyväksymismenettelyssä arvioidaan kaikki uuden tuotteen mukanaan tuomat riskit, mukaan lukien markkinariskit. Sillä varmistetaan, että tuotteen riskit ovat pankin riskinkantokyvyn määrittämien rajojen sisällä. Uusien tuotteiden riskejä on hyvä pyrkiä rajoittamaan sen käyttöönoton alkutaipaleella tiukastikin ja rajoituksia voi myöhemmin kokemuksen lisääntyessä keventää. (Finanssivalvonta 2008.)

Markkinariskien mittaamisen välineenä voidaan käyttää stressitestiä. Stressitesti on tekniikka, jonka avulla voidaan arvioida tietynlaisen tapahtuman tai muutoksen vaikutuksia pankin riskiprofiiliin ja taloudelliseen tilaan. Tarkasteltavat tapahtumat tai muutokset ovat yleensä poikkeuksellisia, mutta kuitenkin mahdollisia. Stressitestit tulee toteuttaa siten, että sen perusteella saadaan tarkkaa tietoa tilanteesta, jossa pankin strategia tai riskipositio on kaikkein haavoittunein. Testiä laadittaessa tulee kiinnittää erityisesti huomiota niihin markkinoihin, joissa pankilla on

erityisen suuria riskikeskittymiä, tai joissa pankilla on epälikvidejä tuotteita. (Finanssivalvonta 2008.)

3.4.2 Markkinariskin rajoittaminen ja seuranta

Pankilla on oltava sen liiketoimintaan nähden riittävä järjestelmä markkinariskien rajoittamiseksi ja valvomiseksi. Tällaista rajoitettavaa järjestelmää kutsutaan limit-tijärjestelmäksi. Rajoitusten tulee olla yhteneväisiä pankin liiketoimintasuunnitelman ja riskistrategian kanssa, sekä vastata pankin riskinkantokykyä. Rajoitusten tiukkuus on arvioitava säännöllisin väliajoin ja ne on tarkistettava aina, kun liiketoimintasuunnitelmaa tai strategiaa päivitetään. (Finanssivalvonta 2008.)

3.5 Likviditeettiriski

Yksi pankkien tärkeimmistä tehtävistä on maturiteettitransformaatio, jolla tarkoi-tetaan toimintaa, jolla lyhytaikaisilla talletuksilla rahoitetaan pitkäaikaisia lainoja. Maturiteettitransformaation kääntopuoli on likviditeettiriski. Likviditeettiriskillä tar-koitetaan puolestaan riskiä siitä, että pankki ei kykene rahoittamaan toimintaansa tai selviämään maksuvelvoitteistaan ilman merkittävää tappiota. Pankin likvidi-teettiongelmien voivat levitä yksittäisesti pankista koko rahoitusjärjestelmän ta-solle ja näin kävikin vuosina 2008–2009, kun maailmanlaajuinen finanssikriisi puhkesi. Finanssikriisin jälkeen voimaan tullut Basel III -sääntelykehikko toikin kansainväliseen pankkisääntelyyn kaksi likviditeettiriskiä liittyvää vähimmäisvaa-timusta: maksuvalmiusvaatimus ja pysyvän varainhankinnan vaatimus. Basel III:sta ja näitä vähimmäisvaatimuksia käsitellään tarkemmin luvussa 2.4. (Euro ja Talous 2018.)

Finanssikriisi korosti entisestään likviditeettiriskin hallinnan merkitystä. Pankin likviditeettiasemaan vaikuttavia tekijöitä löytyy kaikesta pankin toiminnasta ja likviditeettiaseman hallinnalla pankin tulee pyrkiä varmistamaan, että se pystyy suo-riutumaan maksuvelvoitteistaan riippumatta siitä, mitä pankin ulkopuolella tapah-tuu. Finanssivalvonnan määräyksen mukaan kullakin pankilla tulee olla riittävät toiminnot likviditeettiriskin tunnistamiseen, mittaamiseen, rajoittamiseen,

seuraamiseen ja valvomiseen ja näiden toimintojen tulee olla osana kokonaisvaltaista riskienhallintaa. (Finanssivalvonta 2010.)

Yksi tärkeä likviditeettiriskin hallintakeino on rahoituksen lähteiden hajautus. Pankin on hajautettava riittävän monipuolisesti rahoituksen lähteitään ja rahoituksen tulisi jakautua eripituisiin maturiteetteihin, eli juoksuaikoihin. Hajauttamisen tärkeys korostuu erityisesti vähemmän likvidien varojen kohdalla. Myös riippuvuutta keskuspankin rahoituksesta tulisi rajoittaa. Pankki voi asettaa erilaisia rajoituksia rahoituksen monipuolisuuden turvaamiseksi. Rajat voivat kohdistua esimerkiksi yksittäiseen talletajaan tai tallettajatyyppiin, toiminnan alueelliseen ulottuvuuteen tai vakuudellisen ja vakuudettoman rahoituksen väliseen suhteeseen. Pankin tulee myös pystyä tunnistamaan sellaiset rahoituksen lähteet, joiden avulla se pystyisi selviytymään vakavasta markkinahäiriöstä ja pankkia kohtaavasta likviditeettiongelmasta. Tällaisia rahoitustilanteen parantamiseksi käytettäviä keinoja ovat muun muassa:

- 1) talletusten kasvattaminen
- 2) vastuiden juoksuajan pidentäminen
- 3) uusien velkainstrumenttien liikkeellelasku
- 4) konsernin sisäiset varojen siirrot
- 5) likvidien varojen myynti
- 6) keskuspankkirahoitus. (Finanssivalvonta 2010.)

4 KANNATTAVUUS

Eurooppalaisten pankkien kannattavuus on ollut laskussa viimeisimmät 10 vuotta, etenkin verrattaessa Euroopan ulkopuolisiin pankkeihin. Pankkien kannattavuuden keskiarvo kätkee alleen kuitenkin suuretkin erot Euroopan eri pankkien välillä. Merkitystä on etenkin sillä, onko kyseessä suuri pankkiryhmä vai paikallinen pienpankki. Monet rakenteelliset ongelmat vaivaavat pankkeja. EU-alueella kustannusrakenne on raskas ja kunkin maan talouden kokoon nähden pankkisektori on liian suuri. Tulevaisuudessa pankkien tulee pystyä vastaamaan isojen trendien tuomiin muutoksiin ja haasteisiin, muun muassa digitalisaatioon. Tällä hetkellä suurimpana kompastuskivenä pankkien kannattavuuden tulevaisuudennäkymissä ovat juurikin IT-investoinnit. IT-investoinneilla parannetaan toki pitkän aikavälin kannattavuutta, mutta lyhyellä aikavälillä kannattavuus yleensä heikkenee. Myös kehitystyö ja uudet toimintamallit vaativat suuria panostuksia. Kaikki nämä digitalisaation mukanaan tuomat muutokset altistavat pankkeja myös uusille riskeille. (Koskinen & Manninen 2019.) Pankkitoiminnan muutoksiin ovat viime vuosina vaikuttaneet myös monet muut tekijät, kuten fuusiot ja yhteenliittymät. Fuusioita käsitellään lyhyesti kappaleessa 5.2. Myös kansainvälistyminen, kilpailun lisääntyminen, vakavaraisuusvaatimusten kasvaminen, riskienhallinnan kehittyminen sekä asiakkaiden tarpeiden ja käyttäytymisen muutos ovat olleet mukana muuttamassa aiemmin perinteisenä tunnettua pankkitoimintaa. (Kontkanen 2015, 13.)

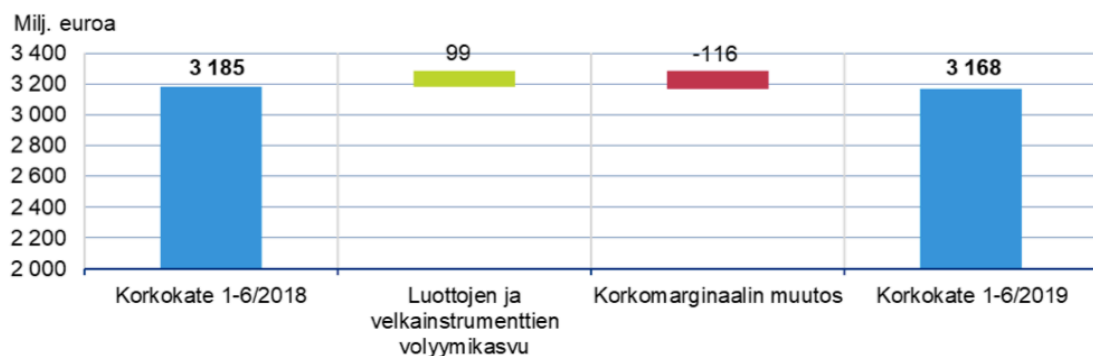
4.1 Pankkien kannattavuuden merkitys

Kannattava pankkisektori pystyy tarjoamaan luottoja yrityksille investointeihin, mikä puolestaan tukee talouskasvua. Etenkin pienet ja keskisuuret yritykset ovat rahoituksessaan riippuvaisia pankin myöntämistä lainoista, ja juuri pk-yrityksillä on merkittävä vaikutus talouskasvuun ja työllisyyteen. Pankkien kannattavuudella on siis suora yhteys rahoitusvakauteen ja rahoituksen välittämiseen, ja niiden myötä myös talouskasvuun. Jos pankkisektorin kannattavuus on heikko,

luottotappiot usein kasvavat. Luottotappioiden myötä pankkien pääomat vähenevät ja niiden on pakko vähentää luotonantoaan. Heikko kannattavuus vaikuttaa suoraan siis yritysten kasvuun ja investointeihin, ja sen myötä usein talouskasvu heikkenee ja työttömyys lisääntyy. (Koskinen & Manninen 2019.)

4.2 Korkopolitiikka

Pankkien keskeisin tuottojen lähde on perinteisesti korkokate ja pankkien kannattavuus onkin lähes riippuvainen korkotasosta. Tällä hetkellä vallitseva matala korkotaso ja pankkien heikentynyt toimintaympäristö ovat syöneet etenkin EU-alueen pankkien korkokatetta. Nollakorkotaso voi myös heikentää pankkien kannustimia myöntää lainoja, mutta toistaiseksi luotonanto on ollut vielä pienessä kasvussa. Kuviossa 3 näkyy korkokatteen muutos vuoden 2018 ensimmäisestä puoliskosta vuoden 2019 ensimmäiseen puoliskoon. Luotonanto on koko Suomen pankkisektorilla noussut 99 miljardia ja korkokate on puolestaan laskenut 116 miljardia. Monet pankit eivät ole kyenneet löytämään riittäviä korvaavia tulonlähteitä korkokatteelle, jolloin matala korkokate näkyy suoraan pankkien tuloksessa ja tuotoissa. Koko Suomen pankkisektorin tuotoista korkokate muodostaa hieman alle puolet tuloksesta (Backström 2019). Tuotto-odotukset ovatkin heijastuneet suoraan Euroopan pankkien osakekursseihin, sillä monet sijoittajat ovat madaltaneet sekä korko-odotuksiaan ja sen myötä myös tuotto-odotuksiaan. Tällä hetkellä oletuksena on, etteivät pankkien oman pääoman tuotot tule paranemaan merkittävästi. Oman pääoman tuoton odotetaan nousevan vain noin prosenttiyksikön verran vuoteen 2020 mennessä, jolloin se nousisi noin 8 prosenttiin. (Koskinen & Manninen 2019; Pikkarainen, 2019.)

Kuvio 3. Korkokatteen muutos verrattuna aikaisempaan vuoteen (Kiviniemi, ym. 2019).

Suhdannepolitiikan näkökulmasta on ymmärrettävää, että rahapolitiikka on monilla keskuspankeilla hyvin kevyttä tällä hetkellä. Keskuspankkien toimien takana ovat huolet talouskasvun hiipumisesta, mutta myös siitä, että inflaatio jää tavoitteita alemmaksi. Jos kuitenkin matala korkotaso alkaa vaikuttaa pankkien luotonannon määrään negatiivisesti, hidastaa se talouskasvua ennemminkin kuin tukee sitä. (Pikkarainen 2019.)

4.3 Järjestämättömät saamiset

Finanssikriisi jätti jälkeensä merkittävän määrän järjestämättömiä saamisia (*non-performing loans*). Järjestämättömät saamiset ovat niin kutsuttuja ongelmaluottoja, joissa velallinen ei kykene maksamaan erääntyneitä laina- tai korkomaksujaan. Laina on merkittävä järjestämättömäksi saamiseksi silloin, kun erääntyneet maksut ovat olleet maksamatta yli 90 päivää tai, jos arvion mukaan on hyvin epätodennäköistä, että velallinen maksaisi lainaansa takaisin. Järjestämättömiä saamisia voi syntyä esimerkiksi, kun asunovelallinen jää työttömäksi tai yritys joutuu taloudellisiin ongelmiin. (Euroopan Keskuspankki 2016.)

Järjestämättömät saamiset ovat pankkisektorille arkipäivää. Jotta pankki voisi menestyä ja sen toiminta olla kannattavaa, sen tulee pystyä pitämään järjestämättömien saamisten määrä mahdollisimman alhaisena. Järjestämättömien saamisten määrä vaikuttaa suoraan pankin antolainaustoiminnan kannattavuuteen. Jos velallinen ei kykene maksamaan lainaansa ollenkaan takaisin, pankin on kirjattava luottotappiota eli alennettava lainan arvoa, pahimmassa tapauksessa jopa nollaan. Järjestämättömistä saamisista ei kerry pankille tuloja, joita pankki tarvitsee tehdäkseen voittoa ja myöntääkseen uusia lainoja. Järjestämättömien saamisten syntymistä tulee ehkäistä jo ennen, kuin laina myönnetään. Pankin tulisi arvioida jokaisen lainanhakijan luottokelpoisuus riittävän laajasti, ja pankilla tulisi olla myös riittävät seurantajärjestelmät havaitsemaan asiakkaiden mahdollisia taloudellisia vaikeuksia. (Euroopan Keskuspankki 2016.) Kuviossa 4 näkyy, että

koko Suomen pankkisektorin taseesta järjestämättömiä saamisia on ainoastaan 1,4 %. Tästä voidaan siis päätellä, että Suomessa ollaan loistavalla tasolla luotokelpoisuuden arvioimisessa, vaikka luku voisikin olla vielä alhaisempi.

Kuvio 4. Järjestämättömien luottojen osuus Suomen pankkisektorin taseesta (Kiviniemi ym. 2019).

Suomessa järjestämättömien luottojen taso on alhainen verrattuna muihin eurooppalaisiin pankkeihin. Vuoden 2019 ensimmäisellä kvartaalilla muiden EU-alueen maiden järjestämättömät saamiset olivat keskimäärin yli kaksinkertaiset verrattuna Suomeen. Suomessa järjestämättömien kotitalousluottojen osuus on EU-alueella toiseksi alhaisin, se oli vuoden 2019 toisella kvartaalilla 1,3 %. Yritysten järjestämättömien saamisten osuus on Suomessa viidenneksi alhaisin EU-alueella, 2019 toisella kvartaalilla se oli 2,5 %. (Kiviniemi, ym. 2019.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Taseiden vertailu

Tässä luvussa keskitytään vertailemaan kahden erisuuruisen pankin taseita, erityisesti niiden talletusten määrää ja osuutta. Vertailuun on valittu OP-Osuuskunta sekä Oma Säästöpankki. Taulukkoon 1 on koottu molempien pankkien vuoden 2018 tilinpäätöksestä muutamia lukuja. Vertailulla haetaan tietoa siitä, pitäisikö eri suuruisia pankkeja ja pankkiryhmiä säännellä eri tavalla ja pohditaan, millä tavalla ensimmäisessä luvussa käsittelemäni sääntely vaikuttaa pankkien taseisiin.

Taulukko 1. Oma Säästöpankin ja OP-Osuuskunnan taseet 31.12.2018. (Finanssivalvonta 2019b.)

1 000 €	OMA SÄÄSTÖPANKKI OYJ 31.12.2018	OP-OSUUSKUNTA 31.12.2018
KORKOKATE	49 351	1 158 568
TUOTOT	76 964	2 749 599
KULUT	48 194	1 686 544
LIIKEVOITTO	24 976	1 017 082
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 914 661	140 381 994
TALLETUKSET LUOTTOLAITOKSILTA	84 804	867 944
TALLETUKSET YLEISÖLTÄ	1 761 728	61 317 696
MUU VIERASPÄÄOMA YHTEENSÄ	37 018	31 449 261
OMA PÄÄOMA	290 330	11 834 907
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 914 661	140 381 994
JÄRJESTÄMÄTTÖMÄT SAAMISET/SAAMISET, %	1,5 %	1,4 %
OMAT VARAT YHTEENSÄ	288 789	11 752 238
YDINVAKAVARAISUUSUHDE, %	18,4 %	20,5 %
KOKONAISRISKIN MÄÄRÄ	1 498 699	52 126 221

Kun tarkastellaan Oma Säästöpankin ja OP-Osuuskunnan taseita, huomataan niissä suuriakin eroja. OP-Osuuskunta on yksi Suomen suurimmista luottolaitoksista. Osuuspankkien markkinaosuus on Suomessa asuntolainojen näkökulmasta 40 % ja talletusten näkökulmasta 39 %. Oma Säästöpankin vastaavat markkinaosuudet ovat molemmissa tapauksissa 1 %. (Suomen Pankki 2019.) Talletusten määrä eroaa siis huomasti. OP-Osuuskunnan talletukset sekä yleisöltä että muilta luottolaitoksilta ovat yhteensä lähes 62 186 miljoonaa euroa, kun vastaava luku Oma Säästöpankilla on 1 846 miljoonaa euroa. OP-Osuuskunnan

talletukset ovat siis lähes 35-kertaiset verrattuna Oma Säästöpankkiin. On siis sanomattakin selvää, että mahdollisessa kriisitilanteessa OP-Osuuskunnalla on suurempi vaikutus rahoituskriisin syntyyn kuin Oma Säästöpankillä. Silti molemmilta vaaditaan 8 % omia varoja suhteessa riskipainotettuihin saamisiin, ja sen lisäksi vielä 2,5 % yleistä pääomapuskuria (Vauhkonen 2010). Omien varojen vähimmäisvaatimuksella haetaan ratkaisua sille, että rahoituskriisin alussa vältyttäisiin talletuspaoilta ja sen aiheuttamilta seurauksilta. Sääntelyn mukaan pankkien omien varojen tulisi riittää, jos pankki kohtaisi 30 päivää kestävän talletuspaon (Vauhkonen 2010).

Talletuspako eli *bank run* on tilanne, jossa pankissa talletuksiaan säilyttävät asiakkaat alkavat nopeasti nostamaan rahojaan. Laajamittainen talletuspako voisi aiheuttaa terveekin pankin joutumisen vararikoon ja lamaannuttaisi koko talous- ja rahoitusjärjestelmän. Rahoituskriisin aikana talletuspaot huonontaisivat pankkien asemaa vielä entisestään ja tällä tavoin vauhdittaisivat kriisin etenemistä. Pahimmassa tapauksessa talletuspako saattaisi aiheuttaa useammankin pankin kaatumisen. Jos pankeilta lähtevät rahat, koko talous- ja rahoitusjärjestelmän perusteet romahtavat. (Talouselämä 2012.)

Vastattavat	Saatavat
Talletukset	Luotot
Oma pääoma	

Kuvio 5. Pankkien yksinkertainen taserakenne (Jokivuolle 2014.)

Kuviossa 5 näkyy pankkien yksinkertaistettu taserakenne. Talletuspako saa alkunsa, kun yleisölle, eli tallettajille, tulee tieto tai epäily siitä, että pankki saattaa kohdata sellaisia luottotappioita, joita pankin oma pääoma ei riitä kattamaan. Tämän tiedon tai epäilyn seurauksena tallettajat pyrkivät nostaa talletuksensa

pankista. Nostojen määrä saattaa olla hyvinkin voimakas. Vuonna 2012 espanjalainen Bankia-pankki kohtasi talletuspaon, jossa tallettajat nostivat yli miljardi euroa tileiltään (Talouselämä 2012). Kun tallettajat alkavat nostaa varojaan pois tileiltään, ei pankin likvidoitavissa olevat varat riitä talletusten nostoon. Tämän seurauksena pankki joutuu hakemaan selvitystilaan, eli käytännössä se ei enää kykene jatkamaan toimintaansa. (Jokivuolle 2014.)

Yksittäisen pankin kohtaaman talletuspaon merkitys kasvaa sen mukaan, mitä suurempi markkinaosuus pankilla on. Kun verrataan Oma Säästöpankkia ja OP-Osuuskuntaa, on OP-Osuuskunnalla selkeästi merkittävämpi rooli suomalaisilla rahoitusmarkkinoilla ja rahoitusjärjestelmässä. Talletuspaon aiheuttamalla pankin kaatumisella voi olla myös moninaisia ulkoisvaikutuksia, joita on varmasti myös sääntelyn käyttöönoton yhteydessä pohdittu. Tällainen ulkoisvaikutus on esimerkiksi se, että yhden pankin kaatuminen luo vaaraa myös muille pankeille, vaikka pankit voivat joutua kriisiin yhtä aikaa toisistaan riippumattakin (Jokivuolle 2014). Kun kaiken suuruisille pankeille on asetettu saman suuruiset vakavaraisuusvaatimukset, on silloin käytännössä oletettu, että kullakin pankilla on yhtäläinen osuus ja vastuu rahoitusmarkkinoilla ja sen mahdollisilla tulevilla kriiseillä. Jos kuitenkin Oma Säästöpankin talletusten osuus on 1 % kaikkien Suomen pankkien talletuksista, on järjetöntä ajatella, että sen kaatumisella olisi samanlainen vaikutus rahoitusjärjestelmään kuin esimerkiksi OP-Osuuskunnan tai muun suuren markkinaosuuden omaavalla pankkiryhmällä. Miksi niitä siis pitäisi säännellä samoin vaatimuksin?

5.2 Pienten pankkien tulevaisuus

Pienet pankit voivat kokea olevansa mahdottoman suuren haasteen edessä, kun moninkertaistuneet sääntelyn vaatimukset asettavat niille suurimmin osin täysin samat vaatimukset kuin isoille pankeille. Haasteita voi tulla esimerkiksi kannattavan toiminnan pysyvyydestä, sillä suuri osa varoista sisältyvät maksuvalmiussääntelyn vaatimuksien kattamiseen. Myös suuret ICT-investoinnit ja negatiiviset viitekorot vaikuttavat pieniin pankeihin enemmän kuin suuriin. Lisähaasteita tuovat myös pankkitoimilupiin liittyvät kustannukset.

OP-Ryhmässä on tällä hetkellä jopa 80 yhden konttorin Osuuspankkia (OP). Jokainen näistä pienestä Osuuspankista tarvitsevat pankkitoimiluvan, ja pankkien tulee myös jokaisen yksin tehdä useat vaaditut selvitykset omasta toiminnastaan. On selkeää, että tämä teettää mahdottomasti työtä pankissa, jossa saattaa toimitusjohtajan lisäksi olla parhaimmillaan vain kaksi työntekijää. Pienten pankkien haasteita lisäävät sääntelyn lisäksi pankkipalveluiden siirtyminen puhelimeen ja nettiin sekä maaseutujen asukkaiden väheneminen. Nämä haasteet ovat jo jonkin aikaa johtaneet pankkien fuusioitumiseen, eli yhdistymiseen. Osuuspankit ovat fuusioiden myötä vähentyneet noin 10-15 pankin vuositahtia ja vuoden vaihteen jälkeen pankkeja on taas kolme vähemmän kuin marraskuussa 2019 (Talouselämä 2019).

LÄHTEET

- Asplund, T. 2016. Pankkien vakavaraisuussäätelyn uudistus loppusuoralla. Euro ja Talous. Viitattu 16.10.2019 <https://www.eurojatalous.fi/fi/2016/2/pankkien-vakavaraisuussaaentelyn-uudistus-loppusuoralla/>.
- Dewatripont, M; Rochet, J.-C. & Tirole, J. 2010. Balancing the Banks: Global Lessons from the Financial Crisis. New Jersey: Princeton University Press.
- Euroopan Keskuspankki, 2016. Mitä ovat järjestämättömät saamiset? Viitattu 15.10.2019 <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.fi.html>.
- Finanssivalvonta, 2008. Markkinariskin hallinta rahoitussektorin valvottavissa. Viitattu 9.10.2019 <https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/standardit/4.4c/4.4c.std2.pdf>.
- Finanssivalvonta, 2010. Likviditeettiriskin hallinta rahoitussektorin valvottavissa. Viitattu 9.10.2019 <https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/standardit/4.4d/4.4d.std1.pdf>.
- Finanssivalvonta, 2014. Operatiivisen riskin hallinta rahoitussektorin valvottavissa. Viitattu 9.10.2019 https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2014/08_2014/08_2014.m3.pdf.
- Finanssivalvonta, 2018. Luottoriskien hallinta rahoitussektorin valvottavissa. Viitattu 1.10.2019 https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2018/04_2018/2018_04.m1.pdf.
- Finanssivalvonta, 2019b. Tilinpäätösten avainluvut 2014-2018. Viitattu 16.10.2019 <https://www.finanssivalvonta.fi/tilastot/pankki/tilinpaatosten-avainluvut/>.
- Harnay, S. & Scialom, L. (2016). The influence of the economic approaches to regulation on banking regulations: a short history of banking regulations. Cambridge Journal of Economics 40(2), 401–426.
- Kiviniemi, A, Taskinen, S, Maattinen, O, Groschup, T, Risku, M. 2019. Pankkisektorin vahva vakavaraisuus suojaa toimintaympäristön kohonneilta riskeiltä. Viitattu 16.10.2019 https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/16344/Pankkisektori_Q2_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Kontkanen, E. 2015. Pankkitoiminnan käsikirja. 4. uudistettu painos. Helsinki: Finva.
- Koskinen, K & Manninen, O. 2019. Digitalisaation vaikutus pankkien kannattavuuteen. Viitattu 15.10.2019 <https://www.eurojatalous.fi/fi/2019/2/digitalisaation-vaikutus-pankkien-kannattavuuteen/>.
- Pikkarainen, P. 2019. Nollakorot ovat vaarallista lääkettä. Viitattu 15.10.2019 <https://www.taloustaito.fi/blogit/pentti-pikkarainen/nollakorot-ovat-vaarallista-laaketta/>.
- Suomen Pankki, 2019. Suomessa toimivien luottolaitosten markkinaosuudet. Viitattu 6.11.2019 https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/taulukot/rati-taulukot-fi/markkinaosuudet_luottolaitokset_fi/.
- Suomen Riskienhallintayhdistys ry 2019. Mitä riskit ovat? Viitattu 1.10.2019 <https://www.pk-rh.fi/riskienhallinta/ukk.html>.
- Talouselämä, 2012. Talletuspako on painajaisista pahin. Viitattu 6.11.2019 <https://www.talouselama.fi/uutiset/talletuspako-on-painajaisista-pahin/70f6b827-06ac-3e09-a9cb-b242694e8bad>.
- Talouselämä, 2019. Arvoisa OP Ryhmän asiakas, osuuspankkisi yhdistetään isompaan hetkisen kuluttua – valitse seuraavaksi 20, 5 tai 1. Viitattu 19.11.2019 <https://www.talouselama.fi/uutiset/arvoisa-op-ryhman-asiakas-osuuspankkisi-yhdistetaan-isompaan-hetkisen-kuluttua-valitse-seuraavaksi-20-5-tai-1/ce001452-8a3d-4f4a-a17d-378a51ab3e34>.
- Vauhkonen, J. 2010. Basel III -uudistus parantaa pankkien riskinkantokykyä. Viitattu 1.10.2019 <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/13292/172093.pdf>.
- Suomen Pankki, 2018. 10 vuotta Lehmanin jälkeen – Miten likviditeettiriski voi uhata rahoitusvaukutta? Viitattu 9.10.2019 <https://www.eurojatalous.fi/fi/2018/artikkelit/10-vuotta-lehmanin-jalkeen-miten-likviditeettiriski-voi-uhata-rahoitusvaukutta/>.
- Finanssivalvonta, 2019a. Pankkisektorin vakavaraisuus 30.6.2019. Viitattu 2.10.2019 <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/16344>.

Backström, D. 2019. Pankkivuosi 2018. Viitattu 16.10.2019 <http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FA-Julkaisu-26062019-Pankkivuosi%202018.pdf>.
OP, Osuuspankit. Viitattu 19.11.2019 <https://www.op.fi/op-ryhma/tietoa-ryhmasta/osuuspankit>.
Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014. Annettu Helsingissä 8.8.2014. Saatavilla <https://finlex.fi/laki/alkup/2014/20140610>.